

Juridisk metodlära vt 2023

Kursrapport

Specialkursen Juridisk metodlära (15 hp) gavs under vårterminen 2023 (B-perioden).

Tjugofem studenter slutförde kursen vid ordinarie tentamen med godkända betyg, varav fyra av de sex studenter som läste kursen inom ramen för en filosofie kandidatexamen i rättsvetenskap. För övriga studenter utgjorde kursen en specialkurs i juristprogrammet.

Kursvärderingen genomfördes i Athena mellan den 2 och den 16 juni 2023. Totalt 9 studenter besvarade enkäten, d v s 31 % av det totala antalet studenter i kursen.

Enkäten inleddes med frågan: Hur väl tycker du att kursens uppläggning motsvarar de förväntade studieresultaten i kursplanen? Härvidlag svarade en student att måluppfyllelsen var ”godtagbar” (11,1), två studenter ”Väl” (22,2 procent) på denna fråga, övriga sex svarade ”Mycket väl” (66,6 procent). Ingen besvarade frågan med ”Mindre väl” eller ”Inte alls”.

På frågan om **vad studenten tycker har varit bäst med kursen** svarade en student – glädjande nog – ”Hela kursen har varit jättebra!”.

En allmän uppfattning verkar vara att den öppna och tillåtande studiemiljön utgör en av kursens främsta kännetecken och styrkor. En student framhöll att

”Jag har också uppskattat den respektfulla stämningen under lektionerna, jag upplever att det varit mycket högt i tak vilket har inspirerat till att våga tänka fritt och kreativt kring frågeställningarna.”

Flera studenter framhöll kvällsseminariernas centrala roll för att skapa en mer informell miljö för tankeutbyte. Kvällsseminarierna är ett frivilligt inslag i kursen, där yrkesverksamma jurister diskuterar metodfrågor ur ett yrkesperspektiv. En student menade att

”Kursen har framförallt varit väldigt rolig och lärorik! Vi har haft många intressanta diskussioner och särskilt kvällsseminarierna uppskattar jag mycket. Det var trevligt att få befinna sig någon annanstans än i skolans lokaler, och få diskutera juridisk metod med praktiskt verksamma jurister, och mycket skickliga sådana.”

Överhuvudtaget får lärarlaget mycket goda vitsord: De beskrivs som kunniga och engagerade med en förmåga att skapa en god pedagogisk miljö. I synnerhet förefaller studenterna uppskatta lärarlagets ämnesmässiga bredd, vilket säkerställer att samtliga lärare undervisar i sina särskilda expertområden.

Flera studenter betonar också ämnets vikt. Områden och frågeställningar som endast berör ytligt under juristprogrammet behandlas i denna kurs med såväl bredd som djup. Vilket – enligt en student ”väldigt viktigt och skönt inför arbetslivet”.

En student uppskattade särskilt blandningen av undervisning i sal och i Zoom. En annan framhöll de inspelade föreläsningarna, vilket ger studenten en möjlighet att lägga upp en individuell plan för sina studier samt utgör ett flexibelt verktyg för inläring av fakta.

På **frågan om vilka förbättringar som studenten skulle vilja se i kursen**, så framkom önskemål om fler genomgångar av den teoretiska grunden för den juridiska metodlärans utveckling,

Studenterna nämnde bland annat **Historiska skolan och Uppsalaskolan**. Det är en viktig poäng: Verklig behärskning av en metod förutsätter tveklöst en insikt i dess teoretiska förutsättningar. En av studenterna önskade också fler källtexter rörande juridisk metodlära och dess teoretiska grund i kursmaterialet. Det är oklart om detta önskemål är allmänt i studentgruppen eller ej. Jag kan tänka mig att dessa studenter hyser ett särskilt intresse för juridiska metod- och teorifrågor. Förslaget förtjänar dock eftertanke. Hur skulle vi kunna fördjupa detta perspektiv på juridikens metodfrågor, utan att för den skull förändra kursens pedagogiska mål?

En möjlighet skulle kunna vara att utvidga **kursbiblioteket**, genom att skilja de texter som utgör ett nödvändigt underlag för seminariet och som alla studenter skall läsa från de som kan läsas av den som önskar fördjupa sina insikter. Det finns många klassiker, som vi vill tipsa studenterna om, som inte nödvändigtvis måste ingå i förberedelserna inför seminarierna. Tanken är att ett kursbibliotek skall tillskapas i Athena, där lärarlaget kan lägga in klassiska texter rörande den juridiska metodläran med en kort presentation, så att den student som fördjupa sig i ämnet lätt kan hitta dessa texter.

Det riktas en del kritik mot examination i form av **miniseminarier** (motsvarar 25 procent av kursbetyget). Denna examinationsform har varit mycket populär bland studenterna. Denna gång verkar det emellertid råda delade meningar i studentgruppen huruvida detta är ett ändamålsenligt sätt att examinera kursens förväntade studieresultat. Ett antal studenter tycker att momentet var givande; en student skrev till exempel att uppgiften att utforma och genomföra ett eget seminarium medför att:

”... man behöver resonera i flera olika nivåer. Inte bara att hitta ett ämne att diskutera som är relevant för kursen utan också att mer tvingas motivera och förklara varför det är relevant även för andra. Det var också väldigt givande att genom de andras diskussioner få höra andras tankar om ens material och upplägg. Sen kul att få prova på att leda ett seminarium. Har aldrig under utbildningen innan stått så länge själv framför kursarna vilket i sig känns som en poäng med miniseminarier.”

Andra fann miniseminarier alltför resurs- och tidskrävande i förhållande till andra moment i kursen. En student framhåller att det:

”... i och för sig inte [var] ointressant att delta vid ett antal miniseminarier, och förberedelserna och genomförandet av ens eget gjorde att man åtminstone fördjupade sig i en specifik frågeställning, men jag tror att de stora lärarresurser

som dessa kräver och dess inverkan på schemalaggningsen gör att nackdelarna med dessa seminarier överväger fördelarna.”

Det främsta skälet till denna kritik är sannolikt att kursens deltagarantal – av ekonomiska skäl – har höjts från 20 till 30 studenter.

En student föreslår att antalet miniseminarier som studenter måste delta i sänks; en annan att miniseminarier ersätts av aktivt deltagande vid de reguljära seminarierna, till exempel genom att studenten gör en inlämning inför seminariet alternativt håller en inledning till seminariet. Det senare alternativet – att studenten inleder ett av kursens seminarier – var ursprunget till det som idag examineras i form av miniseminarier. Skälet till att studentaktiviteten gjordes till ett eget moment var dels att seminarielärarna generellt var missnöjda med denna lösning, dels att det, inom ramen för ett stort lärarlag, var svårt att säkerställa likformigheten i lärarens bedömning av studentens prestation.

Planeringen av miniseminarier fungerade av olika skäl mindre väl denna kursomgång. En översyn skall göras av uppläggningsen av detta moment.

Ett argument för att minska eller helt ta bort detta moment är att resurserna istället skulle kunna läggas på seminarieserien, främst i syfte att kunna minska **gruppstorleken**. En student påpekar att:

”... det vore bättre att använda lärarresurserna till att ha två seminariegrupper (som kan blandas och göras om under kursens gång) och därigenom få mindre grupper på varje vanligt seminarium. Min uppfattning är att detta skulle göra det enklare att diskutera och skapa bättre och mer engagerande diskussioner än vad som görs när man sitter i ett klassrum med 30 andra personer. Denna bild stärks även av det faktum att de miniseminarier som hade bäst diskussioner var de seminarier som inte hade särskilt många deltagare. Dessutom skulle detta göra att de vanliga seminarierna skulle spridas ut över längre tid vilket skulle ge bättre förutsättningar för att bearbeta materialet.”

Studenten har definitivt en poäng – storleken på seminariegruppen påverkar utan tvekan studentaktiviteten – men det är svårt att se att den ökade studentaktivering som delgrupper skulle kunna medföra fullt ut kompenseras för den allsidiga färdighetsträning som systemet med miniseminarier innebär. Dessutom drar miniseminarier relativt lite lärarresurser, då det rör sig om examination inte undervisning.

En student påpekar också vikten av att övervaka **studenternas aktiva deltagande i obligatoriska moment**. Studenten skriver följande:

”Slutligen tror jag att det, utöver mindre seminariegrupper, vore bra om det ställdes hårdare krav på aktiv närvaro på seminarierna. Mitt eget bidrag till diskussionen på de vanliga seminarierna måste jag erkänna var undermåligt. Jag tror tyvärr att det är nödvändigt att från lärarhåll vara mer aktiv med att fråga personer som inte aktivt deltar på eget bevåg och med tvång dra med dessa personer i diskussionerna. Om detta görs tidigt på kursen tror jag att fler självmant kommer aktivera sig i diskussionerna på seminarierna. ”

Med tanke på hur avgörande färdighetsträningen är i en kurs som denna, så kan jag bara instämma i studentens uppfattning.

På frågan om **diagnostiska test och övningar med modellsvar** svarar 7 av 9 respondenter att de gjort flera test och digitala övningar. De uppfattas generellt som goda hjälpmedel, rörande de diagnostiska proven påpekar en student att:

”Vid läsning/lyssnande på inspelade föreläsningar är det lätt att tro att man förstår - men sådana verktyg kan hjälpa en identifiera svagheter när man faktiskt ska använda sig av kunskapen.”

Med tanke på juridiska institutionens svåra ekonomiska läge, så utgör digitala hjälpmedel för tillfället en av våra få möjligheter att utveckla kursen.

Enkätens avslutande fråga gäller **om studenten skulle rekommendera specialkursen** till någon annan. Samtliga studenter angav att så var fallet. Nedan följer ett axplock av svar:

”Känner mig så mycket tryggare med juridik efter den här kursen för att jag reflekterat över hur och varför jurister faktiskt gör saker istället för att bara lära mig det.”

”... framförallt till dem som faktiskt är intresserade av juridik i stort. Kursen är otroligt praktiskt värdefullt då jag idag har en helt annan verktygslåda för att lösa ett rättsligt problem, och vilka möjligheter och begränsningar man har att förhålla sig till vid tolkning av till exempel författning eller prejudikat. Egentligen är det märkligt att inte alla läser kursen då den innehåller sådant som borde vara obligatorisk.”

”Ja, det skulle jag definitivt. Min uppfattning är att juridisk metodlära utgör ett allt för litet inslag på utbildningen. Den här kursen har mer än någon annan förbättrat min argumentativa förmåga och gjort att jag bättre kan granska såväl uppfattningar i doktrin som domskäl. Jag hyser inga tvivel om att denna kurs mer än någon annan bidragit till mina förmågor som jurist, och jag har svårt att se att det inte skulle förhålla sig på detta sätt även för alla andra som läst kursen, även om de inte insett detta själva.”

”Min uppfattning om juristprogrammet generellt är allt det blivit allt för stort fokus på materiella rättsområden. Visst, det finns säkert många som kommer att komma i kontakt med förvaltningsrätt efter examen - men motiverar det att vi lägger två tredjedelar av en termin på att grotta ner oss i förvaltningslagen? Mitt enkla svar på den frågan är nej. Materiell rätt i all ära, men det man behöver lära sig om den materiella rätten kommer man kunna lära sig i det praktiska arbetslivet när man väl ställs inför dessa rättsområden. Vad man däremot inte kommer lära sig är hur man kan analysera och granska domskälen i ett prejudikat eller hur man kan argumentera för olika tolkningar av ett lagrum. Man kommer inte lära sig bakgrunden till den svenska juridiska metodläran eller förstå hur denna ska användas. Man kommer inte få en förståelse för hur de olika rättskällorna vuxit fram över tid eller hur den juridiska metodläran utvecklats. Många av dessa frågor lyckas dock specialkursen i juridisk metodlära besvara. I min mening har specialkursen i juridisk metodlära utgjort ett absolut nödvändigt inslag i en utbildning som i sin strävan att täcka in alla centrala områden av den materiella rätten i dess helhet tyvärr missar de mest centrala grunderna för vad en jurist behöver kunna.”

För **filosofie kandidat-studenterna** – för vilka kursen är obligatorisk – avser frågan istället hur givande den har varit. En student skriver följande:

”Ja, det har den verkligen! Det jag lärt mig från denna kurs kommer jag bära med mig i mitt framtida yrkesliv. Det känns i princip som att denna kurs knyter ihop hela säcken och att det är detta som studierna egentligen handlar om. Ingen kommer ju komma ihåg alla specifika regler i de olika rättsområdena. Däremot kan man ju med den juridiska metoden söka fram dessa regler och tillämpa dem rätt.”

Sammanfattningsvis kan man konstatera att för flertalet studenter har kursen givit dem nya perspektiv, insikter och färdigheter. Flera studenter anser också att studierna medfört ett bättre självförtroende inför det stundande yrkeslivet. Det har varit ett privilegium – och ett nöje – att följa dessa studenter på den pedagogiska resan genom den juridiska metodläran och jag är säker på att resten av kurslaget delar min uppfattning.

Enligt uppdrag

Marie Sandström

Kursföreståndare